

daarvan gaven aan de stedelijke vroedschappen, blijkt uit ons stuk.

Of ik dat stuk te recht of ten onrechte getiteld heb: Een plakkaat des Zwijgers ten gunste der Inquisitie, oordeele thans de lezer zelf.

„Die prince van Oraingne, grave van Nassou etc. Stadthouder generael President ende die Raeden des conincxs over Hollandt, Zeelandt ende Vrieslandt. Eedele, vroome, discrete, bisonder goede vrunden, Wij hebben ontfangen sekere missive vande Hertoghinne, Regente van Con. Mat^s wegen van dese Neederlanden 1), mit expres last ende bevel Uwer E. voorts te advertteeren, hoe dat zijne Co: Ma^t: egheen zaecken ter weerelt meer begheerende dan die conservatie vande Catholicxsche Religie, ende zijne goede ondersaten van herweertsover 2) in goede ruste, vrede, eenicheyt ende concordie te onderhouden, ende de zelve te behoeden ende bewaren vanden inconvenienten, die in veel plaetsen vander Christenheyt, daer die veranderinge vander Religie op gecomen ende gebeurt zijn; wilt vuyterlick ende verstaet, dat die placcaten ende ordonnancie van wijlen die keys: Mat. 3) ende die zijnde upt stuck vander Religie geaert ende geëmaneert,

1) D. i. van de hertogin, Margareta van Parma, regentes of landvoogdes dezer Nederlanden vanwege zijne koninklijke Majesteit Philips van Spanje.

2) *Van herweertsover*, 't fransche *pardeça*: telkens voorkomende uitdrukking ter aanduiding der Nederlandsche gewesten in tegenstelling met Spanje.

3) Reeds den 21 Aug. 1556 had Philips de plakcaten van zijne keizerlijke Majesteit, zijn vader Karel V, tegen de hervormden vernieuwd.

gansschelicken vulcomen onderhouden ende geachttervolcht worden, gelijk oock zijne Ma^{te}. meeninge es wel scerpelicken te doen onderhouden tgeene dat by theijlich consilium generael van Trenten ende die provincialen synoden geordonneert ende gestatueert es geweest, 1) zonderlinge aengaende die Reformatie vander geestelicheyt, zonder daerjegens eenichssins te coemen, opdat, straffende die ketterie, die quaede manieren oick gebetert ende gecorrigiert mogen worden. Will voorts zijne Co. Ma^t. dat men den Inquisiteurs vanden geloeve int bedienen ende exercitie van haeren officien alle gunste, bistantd ende assistencie doen ende bethoonen zal, ende dat d'inquisitie bijden zelve Inquisiteurs gedaen worde, gelyck tot noch toe gedaen es geweest, ende zoe naer gheestelicken ende waerlicke 2) rechten hem toebehoort, hebbende zijne Ma^t. in zijne brieven tzelve expresselicken bevolen. Midtz welcke, ende omme zijne Ma^t. in zoe heylighe ende gunstige zaecken gehoorsaem te wesen, en hebben wy niet connen onderlaten 3) U dese jegenwoordige te scriven, ende by den zelve te versoucken ende van zijne Co: Ma^{te}. (weegen) te bevelen zeer ernstelick, dat ghy in desen u wilt vougen ende reguleeren naer tbevel ende ordonnancie der zelve Ma^t: zonder in eenich point daer

1) Volgens voorschrift der algemeene Kerkvergadering van Trento (Sess. XXV, cap. II de reform.), moest de afkondiging der besluiten van 't Concilie op de eerst volgende provinciale Synode van iedere kerkprovincie plaats hebben. Hoe en in hoeverre dat geschiedde in de Nederlanden, kan men in alle bijzonderheden lezen bij de Ram: *De promulgatione Concilii Tridentini in Belgio.*

2) Wereldlijke.

3) Nalaten, verzuimen.

jegens te coemen ofte laten geschien, opte peynen inde voors. placcaten ende ordonnancien begrepen. Gelyck by ons U anderssins voor tvertreck van zijne Ma^t. vuyt dese Nederlanden van herwertsover, van zijne Ma^s. wegen int lange geschreven es geweest. Sult voorts scerpelick onderhouden ende doen onderhouden 't laetste placcaet opt stuck vande Religie, gepubliceert den XXIX^{en} Martii voor Paeschen XV^cLXIII noepende de vroevrauwen 1), midtzgaders tgundt U by onse missive bevolen es geweest int verzenden van tzelve placcaet, als van tooch 2) te houden ende goedt regardt te nemen upten gheenen, die bevonden zouden worden zekeren tydt hen uyter kercke te absenteren ende gheen misse en hooren up sondagen ende andere heylige dagen etc. in dato zyne Ma^s. brieff den XXIX^{en} Martii LXIII voorschreven, ende den onsen van XI^{en} aprilis LXIII naer Paeschen. Ende alsoe ons angegeven es datmen dagelicx hoe langer hoe meerder up straten, wagens, in schuyten, scepen en elders schandaleuse liedekens zinghet jegens het heylich Eerweerdige Sacrament des aultaers, het Doopsel ende anders 3) — lasten ende ordonneren uwer E. dat tzelve, tuwer kennisse coemende, met alle bequaeme manieren belettet, Becoemende [becoerende = bekeurende?] den gheenen, die zulcke liedekens contrarie het kersten geloeve, tenderende tot scandalisatie ofte anders volgende die placcaten van zijne Ma^t, hem vervoorderen zullen int

1) Vroedvrouwen.

2) Het oog.

3) Verg. daarover de *Geuzenliedboekskens*.

openbaer te zinghen. 1) Ende ten eynde zoe ghy luyden, als alle die ondersaten te bet 2) u muecht vougen ende reguleren naer die goede geliefte ende placcaet van zijne Co: Mat:, sult voertaen beter toesicht dragen, dat die placcaten upt stuck der Religie, namentlick het placcaet van den jaere XV^oLVI, van halff jaer te halff jaere vernieuwdt ende vercundicht wordt. Op dat die gheene, die tot eenige nieuwe opinien ende dwalingen genegen mochten worden, duer vreesse der peynen, in den zelve placcaten begrepen, daervan geretraheert mogen worden. Edele, vroome, discrete, goede vrundt zijdt Gode bevolen. Gescreven in den Hagen den VIII^{en} Januarii 1565 stilo curiae.

Een groot-inquisiteur kon moeilijk welsprekender schrijven.

Ik voeg hier aan het slot eenige aantekeningen toe, zoowel over den godsdienstigen toestand van 't land van Heusden en den hoofdpersoon, aan wien het plakkaat werd toegezonden, als over de vermoedelijke wijze, waarop het stuk aanlandde in de archiefkamer der abdij van Bern.

Drost of kastelein van Heusden en onderhoorigheden was destijds Jhr. Gerard Spierinck van Wel. De abdij van Bern, onder Herpt in de onmiddellijke nabijheid van Heusden gelegen, kon aldus licht in 't bezit komen van een schrijven, door Oranje aan de drossaard en de vroedschap der naburige stad gericht. De door de Ram uitgegeven brieven van bisschop Franc. Sonnius aan Viglius van Zwichem brengen ons al verder op het spoor, en leeren ons personen en zaken nader kennen.

1) In deze zinsnede schijnt iets te ontbreken. De bedoelde zin is echter duidelijk.

2) Te beter.